

Copie.

*Acta synodi Bolswardianae, aengevangen den 14^{en}
Julij anno 1601.*

Nae aenroepinge van den naeme Gods is tot praesidem gecoren Dn. RUDOLPHUS ARTOPOEUS ende tot scribam IDZARDUS NICOLAI f.

Sijn oock verschenen van den E. heeren Gedeputeerde Staten van Friesland gecommitteert synde de E. heeren BENNAERT SAPPEMA ende D. SIBRANDUS SICCAMA, thonende haere procuratie. Welcke gelesen synde sijn de voorgenoemde heeren gewillichlick ende met danck ontfangen, opdat sij met haren autoriteit mochten helpen de handelingen des synodi bevorderen, ende opdat oock naderhant de besluitingen desselwigen te beter int werck gestelt werden.

Daernae sijn gelesen de procuratien der dienaren en ouderlingen uit een yder classe op den synodum gecommitteert synde. Ten eersten syn uit den classe van Bolswert gecommitteert: als dienaren JOANNES CLINCKEBIJL ende GUALTERUS MORLINGIUS, als ouderlingen uit Bolswerder gemeijnte SUFFRIDUS JOANNIS ende van Nieulant M. ROMBARTUS PHOCAS;

1) Eigenhandige naamtekening.

ten 2^{en} uit den classe van Franeker: als dienaren RUDOLPHUS ARTOPOEUS ende REGNERUS FALCO, als ouderlingen WJBRANT HFNRICXZ uit Franeker gemeente ende D. ONIAS GELDORPIUS van Harlingen, welke niet verschenen is;

ten 3^{en} uit den classe van Dockum: als dienaers ENGELBERTUS STULENIUS (welcke niet gecomen is) ende ERNHESTUS HIDDINGIUS, als ouderlingen uit den stat JACOB JACOBSZ ende SIBRANT PETERS uit het lant;

ten 4^{en} uit den classe van Leuwaerden: JOANNES HILBRANDI ende IDZARDUS NICOLAI als dienaers, ende ECO EWERTSZ uit Leuwaerder kerck ende D. AEDO VAN EISINGA uit het lant als ouderlingen:

ten 5^{en} uit Sneecker classe: als dienaers GELLIUS ACCRONIUS ende GOSWINUS GELDORPIUS, als ouderlingen CLAES JELMERSZ van Sneeck (welcke niet verschenen is) ende BRETTICK FEYCKESZ uit den Hommerts.

Nae het lesen der procuratien ende goetkenninge der personen, die verschenen waren, sijn de acta des verledenen synodi Sneecanae alle gelesen, is op een ijder gelettet ende bevonden, dat van enigen int verhandelen der gravaminum achternae soude gesproken werden. Int besonder is gelettet op seeckere puncten ende besloten, als volcht:

1. Op het 12^e gemeret synde is besloten, dat den heeren Gecommitteerde Staten memorie sal gegeven werden om uit den naem des synodi den collegio der E. heeren Staten voor te houden, oft haer niet raedsaem duncke, dat tot het dragen der oncosten van synodale en classicale vergaderingen nae de wijze van den Hollandischen gemeinten seeckere summe van penningen vergunnet werden uit den cloosteropcomsten oft immers uit sulcke middelen, als den E. heeren raedsaem duncke, ende dat alsdan den E. heeren geliewe sulcx te effectueren.

2. Op het 13^e gelet synde is raedsaem bevonden, dat men alsnoch sal by den E. heeren Gedeputeerde aenhouden, dat haer gelieve de voorgaende placaten te vernieuwen ende den grietslieden ernstelick de executie derselffder te belasten, naemlick aengaende de ontheiliginge der sabbathen, christlicker feesten ende beeddagen, welke geschiet door dronckendrincken, arbeyden, awontspelen, dansscholen te houden etce., ende dat oock daerbeneffens sonderling gedacht werde des spelens op de kerckhowen insonderheijt voor, onder oft nae de praedicatien, item des beijerens met den clocken, des luidens tot de awontspelen ende voor en op de Papistische feestdagen, in sommige dorpen geschiedende met een groter clock als op andere dagen, item des dronckendrinckens van dien, welke de dooden beluiden, ende dat in de kercken oft kerckentoorns.

3. Aengaende het 17^e is besloten, dat de breucke des pontgroots te

gewen op dese tijt sal aefangen aengaende de dienaers des woorts, welke gedeputeert synde opten synode niet verschijnen, tensy dat sy in haren classen genoechsamen reden van onschult doen blycken, maer belangende de ouderlingen, dat men sulcx eerst opten naesten synode nae desen te houden aefange, mits dat het haer intijts te kennen gegeven werde.

4. *N.B.* — Door dien occasie is mede besloten, dat de ouderlingen sullen vermaent werden in den classicale vergaderingen mede te verschijnen ten minsten op sulcke tyden, als daer censura morum wert gehouden, als van den gravaminibus des classis oft aller classen wert gehandelt, als men deputatos ad synodum kieset ende de acta des gehoudenen synodi voorleset.

5. *N.B.* — Is oock door occasie vant lesen des 18^{en} puncts geresolweert, dat de deputati synodi niet sullen op een seeckeren ordonnaris tijt tesamen comen, maer indien enige saecken niet connende vermits cortheijt des tijts in den synodo affgehandelt werden den deputatis in handen gegeven werden, dat alsdan opt spoedelixt of op den tijt van den synodo bestemt hare tsamencompste werde gehouden ende, so binnen dat jaer andere nieuwe swaricheden resen, dat alsdan het classis, daer tsynodus gehouden is, de deputatos op seeckeren tijt tesamenroepe op den plaetse des laestgehoudenen synodi.

6. Daernaes gesproken synde de consensu doctrinae is int besonder besloten van den Wederdoperen rotterije, dat men alsoch aenhoude by den E. heeren Gedeputeerde Staten, dat de exercitie van haer religie belet werde, soveel immers mogelick is.

7. Ende dat oock tot dien eijnde de dienaers des woorts ende schoolmeesters in een ijder classe de Belijdenis der Nederlantscher kercken onderschrijwen, alwaer enige mochten bevonden werden, die het niet gedaen hebben.

8. Het hebben enige schoolmeesteren den synodo haer request doen behandigen, versoeckende dat van wegen den schooldienaren int gemein van den E. heeren Staten becomen mochte werden verbeteringe des onderhouts voor allen dien, die te soberen onderhout hebben, ende oock het naejaer voor den weduwen ende wesen derselffden. Welcker versoeck aengaende het synodus geen ander middel van verbeteringe heeft connen vinden om vooreerst voor te nemen dan sulcke schoolmeesteren mitsdesen te recommenderen aen den dienaren des woorts harer plaetsen om by den huislieden des dorps hulp tegen hare beswaernissen te versoecken uit de gevoechlixste middelen.

9. Door seeckere occasie vant placæet des huwelicx mentie gemaect synde is besloten, dat men aenhouden sal by den E. heeren Staten deses lants, dat het oweral gepubliceert werde.

10. Als BAUCKE PLIBESZ tot Witmaersum seeckere sijne clachten tegen het classis van Bolswert ende int besonder tegen enige dienaers desselwigen classis voorgesteld hadde, is den classi voorgenoempt belastet de clachten tegen seeckere drie personen gedaen (welcke den deputatis classis genomineert sijn) te verstaen ende daervan wetlicken te richten, ende dat binnen de tijt van ses weken.

Na desen allen sijn de gravamina classium voorgenomen ende voorts besloten dese volgende punten:

11. Aengaende het derde gravamen classis Bolsvardianaë is besloten, dat het sal blijven by de voorgaende resolutie des lantschaps, naemlick dat men de dienaers des woorts op de vrije pastorijen sal beroepen, ende dat men niet anders ende nieus sal versoecken.

12. Belangende de beyde geschriften, van den synoden uit Suithollant aen den synoden in Friesland gesonden, is eerstlick gelet op de translatie des Nederlantschen bijbels ende wert het owersetten voor een nut werck gehonden. De personen, tot hetselffde werck van den voorgenoemden synode genomineert, sijn desen synodo genoechsaem, ende sal voorts oock in onsen vaderlant tot syner tijt een reviseur des wercx van een ander synodale oft deputatorum vergaderinge genomineert werden.

13. Daernaë is van het senden der dienaren en ouderlingen jaerlicx na den synoden der anderen lantschappen gesproken, ende de saeck selff om correspondentie te houden wel voor seer goet geachtet, maer de broederen sien noch geen middelen om die te connen int werck stellen, tenwaer saeck dat by beurten jaerlicx alleenlick tot een synodum een oft twe werden gesonden. Ende van desen beiden is den scribae belastet antwoord naer Hollant te schrijwen.

14. Van den schoolmeesteren is nodich geacht, dat de ongeregelde voor den classe ontboden ende na behoren vermaent werden ende, indien sulcx te vergeeffs sij, dat men alsdan hulp aen den grietslieden oft oock den heeren Gedeputeerde Staten, des nodich synde, soecke.

15. Aengaende de dorpen Hempens ende Teerns, indien het niet gelucket met den sendinge des dienaers, welcke het classis van Leuwaerden onder handen heeft, dat alsdan van denselffden classe de saeck sal den heren Gedeputeerden Staten opt spoedelicxt aengedient werden ende versocht, dat den E. heeren geliewe tewege te brengen, dat de heer van Aemlant

int beroepen consentere, ofte dat immers sonder vercortinge syns rechts in toecomende tijt een dienaer aldaer gesonden werde door autoriteijt der E. heeren.

16. Voorts belangende seeckere andere dorpen in denselfden classe als Friens, Wartena etc. wert den classi belast te bestieren, dat AGGAEUS, dienaer tot Werregae, datselwige dorp alleen sal bedienen ende syn onderhoud daarvan alleen hebben, doch so het dorp Werregae alleen hem niet soude connen onderhouden, dat alsdan het naestgelegene dorp alleenlick met Werregae gecombineert blijwe, ende dat de andere dorpen gecombineert synde, soveele een dienaer connen onderhouden, opt spoedelixt beroepen oft haer een dienaer oft dienaren gesonden werden.

17. *N.B.* — Den deputatis synodi wert benefens haer gewoonlicke last opgelecht, dat sy by paren ende bij beurten nae de ordeninge der beurten, die int houden der synoden waergenomen werden, nu uit het eene dan uit het ander classe (elck paer voor de tijt van twe maenden) aennemen de sorge en achtginge op die dingen, die in synodo besloten syn, oft se int werck gestelt en naegecomen werden oft niet, ende door vermanen des nodich synde haer beste daertoe doen. Ende sullen telkens de volgende twe van den voorgaenden vernemen, wat geeffectueert sij oft niet.

18. Opdat eenmael in den Wouden en Stellingwerff het h. evangelium plaets hebbe tot hoop van meerder stichtinge, sal by den E. heeren Gedeputeerde Staten aengehouden werden, dat hun geliewe den grietslieden aldaer te belasten, dat sij haer hoochste vlijt aenwenden, dat de plaetsen aldaer met bequame dienaers versien werden.

19. Van den saeck HERMANI PUPPII is besloten, dat men sal arbeyden, dat deselwige PUPPIUS ter eerster gelegentheijt ad rectoratum oft andere beroepinge gepromoveert worde oft ten minsten in een ander lantschap de dienst des evangeliums betrede, tensij dat uit den judiciis facultatum theologicarum academiae Leidensis en Franekeranae ende coetus Embdani (tot welcken nomine synodi sal geschreven werden om haer iudicium met redenen bevesticht ower te senden) anders raedsaem en stichtelick bevonden werde.

20. Gesproken synde vant aennemen HENRICI BERNARDI, gewesenen dienaers tot Goutum, welcke geschiet is in den classe van Bolswert, hebben de deputati desselwigen verclaert, dat sij hem op de attestatie classis Leovardiana hebben aengenomen, niet wetende van den clause in den synodo Leovardiana anni 1592 articulo 38 begrepen, dat hy uit den provincie van Friesland soude datelick getransfereert werden, ja dat

sij kennisse van dien clause gehat hebbende hem niet en souden hebben aengenomen.

21. Voorts heeft het synodus de saeck vant aennemen HENRICI BERNARDI voorgenoemt in suspens gelaten, totdat het classis van Leuwaarden verclare, met welcken conditie oft in welcken maniere HENRICO voorgenoemt de bowengemelde attestatie van denselfden is gegeven, naemlick oft oock het classis gemeent heeft, dat de bowengeschrewene clause van uit desen provincie getransfereert te werden soude van hem HENRICO nagecomen werden, also dat hij in Friesland geen beroeping soude aennemen, ende oft HENRICUS sulcx nae te comen den classi niet belooft heeft, met dien conditie de attestatie ontfangen hebbende.

22. *N.B.* — Also bevonden wert, dat somtijts de beroepingen van den dienaren nae lange dilaj werden geresigneert, is besloten, dat yemant een beroeping hebbende, welke hij niet dencket aen te nemen, binnen de tijt van 14 dagen sal resigneren, ende sal volgens ter contrarie doende van den classe gecensureert werden, tensy blycke, dat rijpe deliberatie langer tijt nootlick vereijsschet hebbe.

23. Van den assignatie der dienaren is besloten, dat men, indien enige occasie mochte voorvallen, die sulcx vereijsschede, aen den E. heeren Gedeputeerde Staten versoecke, dat geen geassigneerde dienaren binnen een jaer oft twe (nae dat mijn E. heeren raedsaem sal duncken) door beroeping van een ander dienaer verdrewen mogen werden.

24. Is oock besloten, dat men aen den h. volmachten deses lantschaps versoecken sal, dat de pensien van den verstorwenen monicken en baginen weder aen den lantschappe vervallende oock tot onderhout der weduwen en wesen der dienaren des woorts ende der oude schoolmeesteren geimploijeert werden.

25. *N.B.* — Nademael bevonden wert, dat ledematen der Gereformeerde gemeinten alsoch somwijlen met bedelbriewen ende oock met slechte attestatien omlopen en verscheyden personen oft gemeinten lastich sijn, wert besloten, dat niet alleenlick de bedelbriewen na voorgaende beslutingen sullen niemant gegeven werden, maer dat oock geen slechte attestatien gegeven werden sulcke ledematen, die niet metterwoon vertrecken, opdat sodanige niet misbruict werden.

26. Het synodus vernieuwet wederom, tgeen in andere synoden gelyck oock van het lantschap besloten is, dat dorpen, die alleen een dienaer connen onderhouden, alleene een sullen houden, ende volgens dat sodanige

noch gecombineert synde oft combinatie soeckende niet langer gecombineert syn.

27. *N.B.* — Is besloten van den studiosis theologiae in den academie tot Franeker haer studie geabsolveert hebbende, dat sij alleenlick in den classe tot Franeker sullen geexamineert ende tot het ministerium toegelaten werden, tenwaer enige van haer uit een anderen classe voor het examen beroepen werden.

28. Den classis van Dockum wert belast, indien sy bevinden, dat de sententie der heeren van den Howe sulcx vermach, haer best te doen, dat THEODORICUS PETRI, tot Collum tot noch toe gestaen hebbende, beroeping mach hebben in den Wolden, ende daerom versoecken aen den grietslieden aldaer, dat sij haer vlijt tot dien einde aenwenden ende, indien sulcx niet geluckot, dat sij arbeyden, dat hij aldaer een assignatie hebbe.

29. Item dat het classis goede achtinge neme op sulcke dienaers, die alsnoch haer gagie genieten, van wegen dat sij int pausdom priesteren oft andere religieusen geweest sijn, hebbende anders genoechsaeem onderhout hares dienstes.

30. Van RUDOLPHO UTERWIJCK, onwettelick wederom als dienaar in Friesland ende telasse van Bolswert gecomen ende enigermaten van den classe toegelaten synde, is besloten, dat hij in desen provincie sijn dienst niet sal doen ende nochtans de gagie syner tegenwordiger plaetse ten alderlangsten tot toecomende Meije genieten, indien hij niet so gering anders sal connen versorget werden. Ende sal het classis middelertijt de dienst bewaren.

31. Aengaende het gravamen van het classis der Wouden weder in integrum te restituieren wert sulcx voor dese tijt noch om redenen opgeschortet, insonderheijt dewijl doch niemant van den dienaren uit dien plaetsen voor den synodum gecompareert is, die sulcx versocht heeft.

32. Van den acten der nationale synoden is besloten, dat alle classen copien van allen dien sullen hebben en bewaren ende oock alle jaren eens in haren vergaderingen voorlesen.

33. Het toecompstige synodus tot Franeker te houden sal acht dagen nae Pinxsten aenvangen ende intijts uitgeschrewen werden.

34. De deputati synodi, die voor dit jaer tot den tijt des toecompstigen synodi toe hare belastingen bowen uitgedruct sullen hebben tot opbouwinge der gemeijnte, syn dese volgende personen: uit Bolswerder classe ÆGIDIUS

EBERECHT als dienaer ende TIMEN REIJNERSZ tot Worckum als ouderlinck; uit Franeker classe JOANNES PETRI tot Dronrijp als dienaer ende D. ONIAS GELDORPIUS tot Harlingen als ouderlinck; uit den classe tot Dockum JOANNES NICOLAI als dienaer ende D. MEINARDUS SCHELTONIUS als ouderlinck; uit Leuwaerder classe HERMANNUS KOLDE als dienaer ende JURJAN HENRICX tot Leuwaarden als ouderlinck; uit Sneecker classe JOANNES BOGERMAN als dienaer ende WJBRANT HEERCKES tot Bosum als ouderlinck.

Ende is also eintlick na gehoudenene censure en dancksegginge het synodus geeindicht, ende sijn de bowengeschrewen acta den synodo voorgelesen, tot bevestinge uit den naeme desselwigen van praeside en scriba ondergeteickent op huden den 16^{en} Julij anno 1601 binnen Bolswert.

Onder stont gess.: RUDOLPHUS ARTOPOEUS, synodi praeses, ende IDZARDUS NICOLAI f., scriba synodi.

Accordeert met den principale, oirconde mijn naem.

IDZARDUS NICOLAI f., scriba synodi. †)